

Eduskunnan talousvaliokunnan mietintö alkoholiolojemme kehityksestä vuonna 1976

Eduskunnan talousvaliokunta antoi 7. 10. 1977 mietintönsä alkoholiolojemme kehitystä kuvaavasta Alkon hallintoneuvoston kertomuksesta, jonka eduskunta 21. 10. 1977 hyväksyi.

Eduskunnan talousvaliokunnan mietinnön sekä siihen liittyvän vastalauseen julkaisemme seuraavassa.

Alkon hallintoneuvoston kertomuksen mukaan alkoholijuomien kulutus pysyi vuonna 1976 lähes ennallaan. Useiden tilastoitujen alkoholihaittojen määrä aleni tai niiden kasvu hidastui edelleen. Alkoholijuomien nimellishinnat olivat kertomusvuonna keskimäärin lähes 10 % korkeammalla kuin vuonna 1975. Alkoholijuomien reaali hinnat olivat kuitenkin alhaisemmat kuin edellisenä vuonna ja selvästi pitkäaikaisen keskiarvon alapuolella.

Vuonna 1976 alkoholijuomien kokonaiskulutus 100 prosentin alkoholiksi lasketuna kasvoi asukasta kohden 1,9 % eli 6,2 litrasta 6,3 litraan. Vahvan oluen, viinon ja muiden väkevien juomien kulutus kasvoi. Long drink -juomien kulutus jäi edellisen vuoden tasolle. Viinien ja keskioluen kulutus aleni. Jakelumuodoittain voidaan todeta kulutuksen kasvun olleen peräisin lähes kokonaan vähittäismyynnistä. Kulutus aleni anniskeluravintoloissa kaikissa muissa juomaryhmissä paitsi vahvassa oluessa.

Alkoholijuomien kokonaiskulutuksen rakenteen kehityksessä jatkui jo vuosia vallalla ollut linja. Väkevien juomien

osuus nousi ja mietojen osuus laski. Miedoissa juomissa keskioluen ja viinien osuus pieneni. Keskioluen osuus kokonaiskulutuksesta oli 31,4 % vuonna 1972 ja 25,4 % vuonna 1976.

Alkoholijuomien kulutuksen kehitys näkyi alkoholihaittojen vähenemisen osalta erityisesti juopumuspidätyksissä. Tässä yhteydessä on kuitenkin otettava huomioon vuoden 1976 keväällä olleen poliisien lakon ja poliisitoimeen kohdistuneiden säästöpäätösten vaikutukset kertomusvuonna. Juopumuspidätykset alenivat ikäryhmien mukaan tarkasteltuina eniten nuorten kohdalla. Väkivaltarikosten kokonaismäärä laski voimakkaammin kuin edellisenä vuonna. Ainoastaan törkeiden pahoinpitelyjen määrä kasvoi. Rattijuopumus tapaukset vähenivät edelliseen vuoteen verrattuna ensimmäisen kerran 1970-luvulla.

Yhteenvedona Alkon hallintoneuvoston kertomuksessa todetaan siihen sisältyvien tietojen oikeuttavan johtopäätöksen, että on syytä jatkaa kertomusvuonna toteutettua tiukkaa alkoholipoliittista linjaa. Samalla olisi pidättäydyttävä jyrkistä alkoholipoliittisista muutoksista. Alkon hallintoneuvoston kertomuksen mukaan alkoholijuomien hintoja olisi voitava nostaa yleisen hintatason kehityksen mukaisesti, jotta suotuisa kehitys muutoin tiukasta linjasta huolimatta ei käänntyisi huonompaan suuntaan.

Talousvaliokunta toteaa tyydytyksellä valtioneuvoston asettaneen kertomusvuonna valiokunnan ehdotuksen mukaisesti parlamentaarisen alkoholikomitean. Valiokunnan mielestä alkoholipoliittikamme kehittämisen kannalta on tärkeää, että komitea saa toimeksiantoteh-

Valiokunnassa oli asian johdosta kuultavana 19 henkilöä.

tävänsä mukaiset selvitykset ja toimenpiteet valmiiksi sille asetettuun määräaikaan mennessä. Koska parlamentaarisen alkoholikomitean toimeksiantoon ei kuulu raittiuskasvatuksen käsittely eikä terveyskasvatuskomiteakaan ole asiaan ottanut kantaa, talousvaliokunta ehdottaa parlamentaarisen raittiuskasvatuskomitean asettamista pikaisesti. Komitean tehtävänä olisi koko eliniän kattavan raittiuskasvatuksen tavoitteiden ja toimintamuotojen kartoittaminen. Komitean tulisi käsitellä raittiuskasvatusta mm. koko koulujärjestelmän, yleisen tiedotustoiminnan, vapaa-ajan organisaatioiden, terveydenhuoltojärjestelmän ja Oy Alko Ab:n toiminnan kannalta sekä tehdä tarvittavat toimenpide-ehdotukset.

Myönteisestä kehityksestä huolimatta raittiuskasvatuksessa ja alkoholin käyttöön liittyvässä valistustoiminnassa on vielä monia puutteita. Saadun selvityksen mukaan esimerkiksi ammattikouluissamme asiaa käsittelevä materiaali on erittäin vähäistä. Myöskään ruotsinkielisen väestömme kouluja varten valistusaineistoa ei ole juuri saatavissa. Näiden epäkohtien poistamiseen tulisi ryhtyä pikaisesti.

Valiokunta pitää tärkeänä nimenomaan nuorisoon kohdistuvan valistustoiminnan jatkuvaa kehittämistä lehdistössä sekä televisiossa ja radiossa, myös koululaitokselle tarkoitetuissa ohjelmissa. Valistus-työn onnistuminen vaatii mm. läänikoh- taista raittiuskasvatuskoulutuksen yhteistyötä koulu-, raittius- ja terveyslautakuntien lisäksi sosiaali-, nuoriso- ja urheilulautakuntien alaisten luottamushenkilöiden ja viranhaltijoiden kuin myös työelämää tai vapaa-aikaan liittyvien järjestöjen sekä poliisipiirien ja kunnallisten neuvottelukuntien kanssa. Tässä työssä pitäisi ottaa huomioon nimenomaan ne ryhmät, joiden voidaan osoittaa olevan tällaisen valistustoiminnan tarpeessa. Raittiuskasvatustyön osalta tilan- netta on heikentänyt myös peruskoulun kansalaistaito-nimisen oppiaineen poista- minen kolmansilta ja neljänsiltä luokilta.

Raittiuskasvatusta ohjaavien opettajien palkkiot tulisi suorittaa koululaitoksen varoista, kuten talousvaliokunta on jo aiemminkin edellyttänyt.

Talousvaliokunta on huolestuneena seurannut sitä, että maassamme on vuosi vuodelta siirrytty alkoholin käytössä vä- kevimpiin juomiin. Tällaista kehitystä on auttanut suuresti se, että mietojen alko- holijuomien hintataso on noussut suh- teessa väkevimpiin juomiin. Tällainen alkoholin hintapolitiikka ei talousvalio- kunnan mielestä ole oikea. Lisäksi alko- holin reaalihinnan pitäisi seurata kulutus- hintojamme. Alkoholin saatavuutta pitäi- si nykyisestä rajoittaa. Tämän vuoksi esimerkiksi Turun seudulla järjestetty alkoholiliikkeiden lauantaisulkemisko- keilu on myönteinen ilmiö. Saatujen kokemusten pohjalta aukioloaikakokeilua pitäisi jatkaa, alueellisesti laajentaa ja kehittää.

Alkoholin haittavaikutuksiin tulee va- liokunnan mielestä kiinnittää vakavaa huomiota. Tämä edellyttää riittäviä tutki- muksia ja siihen liittyvää tiedotustoimin- ta esimerkiksi sairastavuuden, alkoholin terveyspalveluihin ja terveyshenkilöstön työhön kohdistuvan paineen osalta. Täl- laisten tietojen olemassaolo ja jatkuva seuranta antaisi osaltaan riittävän pohjan niin valistustoiminnalle kuin alkoholipo- liittisten toimenpiteiden suuntaamiselle- kin.¹

Edellä olevaan viitaten talousvaliokun- ta kunnioittaen ehdottaa,

että Eduskunta päättäisi lähettää tämän mietinnön valtioneuvostolle saatettavaksi myös Oy Alko Ab:n hallintoneuvoston tietoon.

Vastalause

Yhdyn valiokunnan enemmistön näke- myksiin raittiuskasvatuksen tehostami-

¹ Asian käsittelyyn ovat ottaneet osaa varapuheen- johtaja Mattila, jäsenet Helminen, Hollming, P. Jokinen, Järvilehto, Karkinen, Lehmonen, Myyry- läinen, J. Mäkelä, Räsänen (osittain), Suomi ja Vesterinen sekä varajäsen Sigfrids.

sen, hintapolitiikan ja alkoholin terveys-
haittoja koskevan tutkimus- ja tiedotus-
toiminnan osalta.

Alkoholin saatavuuden rajoittamiseen
tähtäävät ehdotukset ovat sen sijaan
mielestäni liian vähäiset valiokunnan
enemmistön mietinnössä.

Selvät tutkimustulokset, mm. alkoholia
ja kansanterveyttä käsittelevä laaja tut-
kimus, osoittavat, että alkoholin saata-
vuus vaikuttaa kokonaiskulutukseen,
suurkulutukseen ja haittoihin. Vuonna
1977 ilmestynyt alkoholihaittoja kartoit-
tava tutkimus osoittaa kaikkien alkoholi-
haittojen lisääntyneen liberaalin alkoholi-
li- ja keskiolutlainsäädännön aikana.

Tästä syystä olisi mielestäni ennalta
ehkäisevän, valistavan ja korjaavan toi-
minnan ohella puututtava entistä tehok-
kaammin myös alkoholin saatavuuteen.

Se että alkoholin kulutus on yhä enem-
män siirtynyt miedoista väkeviin juomiin,
osoittaa keskiolutlain epäonnistumisen.
Lain tarkoituksenahan sanottiin olevan
kulutuksen siirtäminen väkevistä juomis-
ta mietoihin laatuihin. On kuitenkin
käynyt päinvastoin: Maitokaupoista ja
kahviloista saatava keskiolut on ollut
juoma, jonka avulla uudet käyttäjäryh-
mät ovat totuttautuneet alkoholin käyt-
töön ja siirtyneet sen jälkeen väkeväm-
piin juomiin.

Se että keskioluen kulutuksen osuus on
vuosien 72—76 välisenä aikana vähenty-
nyt 31,4 %:sta 25,4 %:iin alkoholin koko-
naiskulutuksesta, osoittaa sen, että saata-
vuuden rajoittaminen vähentää kulutus-
ta. Keskioluen vähittäismyynti- ja annis-
kelupaikkojen määrä on vastaavana aika-

na vähentynyt noin 18 900:sta noin
14 000:een.

Keskioluen kulutuksen osuus on kui-
tenkin edelleen noin 1/4 alkoholin koko-
naiskulutuksesta. Keskiolutpaikkoja on
noin 14 000, kun taas Alkon myymälöitä
on 198. Keskioluen saatavuutta on näin
ollen rajoitettava tehokkaammin. Vii-
meaikaisten gallup-tutkimusten valossa
Suomen kansan enemmistö on halukas
vetämään keskioluen takaisin Alkoon
lisääntyneiden alkoholihaittojen vuoksi.

Koska väkevien alkoholijuomien kulu-
tus on lisääntynyt, en pidä oikeana sitä,
että Alko on kertomusvuonna 1976 laa-
jentanut, tosin niukasti, näiden juomien
jakeluverkkoa. Pientenkin laajennusten
sijasta pitäisi tässä alkoholipoliittisessa
tilanteessa suosia pidättyvyyttä. En pidä
hyväksyttävänä myöskään sitä, että Alko
perustelee niukkojen laajennusten lin-
jaansa valtiontaloudellisilla syillä. Valtion
alkoholipoliitikassa pitäisi kaupallisten
perusteiden sijasta pääpaino panna ter-
veys- ja sosiaalipoliittisiin tekijöihin.

Edellä sanotun perusteella ehdotan,

*että mietinnön 10. kappaleeseen li-
sättäisiin seuraava virke:*

”Koska keskiolut on alkoholijuoma,
eduskunta edellyttää, että keskioluen
jakelu rajoitetaan yhteneväisesti muiden
alkoholijuomien kanssa ainoastaan Alkon
ja anniskeluravintoloiden puitteissa ta-
pahtuvaksi.”

Ulla Järvillehto